

KOVÁCS ISTVÁN

WORONIECKI, MIECZYŚLAW STEFAN

(Galícia, Jasłói ker., Skurowa, 1825. március 7. – Pest, 1849. október 20.)

R. kat., nőtlen. Apja Franciszek W., Skurowa földesura volt, édesanyja Apolonia, Aleksander Jordan leánya. Hercegi címére ugyanaz vonatkozik, mint Józef W. hercegi titulusra. A csecsemő Woronieckit, akiről azt hitték, hogy rövidesen meghal, május 21-én keresztelték meg a Skurowához közeli przeczyci templomban. Éppen emiatt talányos, hogy Woronieckit miért keresztelték meg másodszor is – 1841. november 17-én az olesnoi templomban. Apja, Franciszek nem volt gazdag. Skurowa apja, Aleksander birtoka volt, aki a lánya férjhezmenetele után więckowicei birtokára költözött át. Woroniecki szülei 1845-ben elváltak, s egyházjogilag is érvénytelenítették házasságkötésüket. Apolonia ezt követően Roman Jordanhoz ment férjhez. Mieczysław Woroniecki saját hadbírósi vallomása szerint 1841. december 16-án belépett a 3. tábori tüzérezredbe, ahol ezredkadét lett. (A valóságban az év végén lett a tüzérezred tagja.)

1842-ben az olmützi kadétszázadban kapott kiképzést. 1843. július 1-jén a 44. sorgyalozezredhez osztották be. 1845. január 1-jén átkerült ugyancsak ezredkadétnak az 57. sorgyalozezredhez, amelynek tulajdonosa báró Julius von Haynau tábornok volt. Itt fogalmazott minősítése szerint egészségi állapota kiváló, rendkívül kedves és népszerű, polgári személyekkel könnyen köt ismeretséget, küllemét tekintve tiszta, de az öltözködést tekintve hajlamos az előírásoktól eltérni. Számos tehetségről árulkodó tulajdonságjegyvel bír: németül és lengyelül nemcsak beszél, hanem ír és olvas is, továbbá a francia nyelvben is jártas. Emellett némi földrajzi és történelmi ismerettel is rendelkezik, valamint a helyszínismereti jelekben tájékozott és képes őket bejelölni. Ami felróható neki; a hadmérnöki ismeretek hiánya, de még inkább az, hogy hajlamos adósságokba verni magát és ebből fakadóan nemegyszer kapható lódításon, továbbá igyekszik a szolgálati kötelességek alól kibújni, s e vonatkozásban „csak állandó felügyelet alatt használható”. 1847. január 25-én kilépett az 57. gyalozezredből.

Nem egészen három hónappal később, 1847. április 16-án önkéntes ezredkadétként felszerelési pénz fejében belépett a Péterváradon állomásozó 39. sorgyalozezredbe. Még ugyanebben az évben okt. 16-án áthelyezik az ugyancsak Péterváradon állomásozó 1. dragonyosezredbe, s nyomban előléptetik hadnaggyá. Beosztása szerint az ezredtulajdonosnak, Johann Picard von Grünthals altábornagy parancsírója. Itt érték a népek tavaszának eseményei.

A visszaemlékezések szerint 1848 tavaszán nemegyszer megfordult Pesten, ahol a rokonszenves lengyel ifjút szívesen látták a forradalmi szalonokban. Degré Alajos kiemeli, hogy ismerte a márciusi ifjak vezetőit, mind Jókait, mind Petőfit, s az utóbbinak több versét tudta kívülről. Ez, ha valóban így volt, Woronieckit bizonyára befolyásolta későbbi döntéseiben. Május 1-jén három hónapos szabadságot kap. A hadbírószági tárgyalásának jegyzőkönyvében az áll, hogy júliusban István főherceg nádor jóváhagyásával, rangjának megtartásával belépett az 1. honvédszászlóaljba.

Lehetséges, hogy Woroniecki azért kért Szabadkán, dragonyosezredének törzsállomáshelyén szabadságot, mert rendezni akarta szolgálataát az 1. honvédszászlóaljban. Mivel a tettek embere volt, „köztes lépésként” gyors elhatározással a szerb felkelők ellen harcba küldött szabadkai nemzetőrök élére állt. E 380 fős csonka zászlóalj élén Futaknál aratta élete első diadalát: július 16-án megfutamtotta a Dunán Begacsnál átkelt, 500 főt meghaladó szerb felkelő csapatot. A két órás harc hőse egyértelműen a „határozott bátorsággal működő” Mieczysław Woroniecki volt, akinek tiszteletére „a szabadkaiak ovációt rendeztek”. Július 22-én kelt győzelmi jelentését Mészáros hadügyminiszter azzal nyugtázza, hogy augusztus 1-től három hónappal meghosszabbítja Woroniecki szabadságát, s egyben jóváhagyja, hogy a szabadkai nemzetőrök századosukká válasszák.

Hivatalosan csak augusztus 31-én (egy másik adat szerint októberben) bocsátották el az 1. dragonyosezred kötelékéből. Augusztus elején Pestre utazott, ahol Mészáros hadügyminisztertől azt a megbízatást kapta, hogy szervezzen egy 250 főből álló szabadcsapatot. A szabadcsapat felállításának költségeit a kormány fedezte, nem pedig ő a saját zsebéből, mint ezt a vele kapcsolatos legendák hírül adják. A szabadcsapat augusztus 21-én indult el Pestről, s a hónap utolsó hetében már a szerb felkelők ellen harcolt. Hírnevet Woroniecki a perlaszi sáncok bevételénél szerzett magának szeptember 2-án, amikor vadászait személyesen vezette rohamra. Szeptember 24-én Batthyánytól arra kap megbízást, hogy vadászcsapatát alakítsa át zászlóaljjá, amely a 38. sorszámot kapja. A csapatot egyébként felrendelik Pestre. Kossuth október 1-jén éjjel tartott beszédében ezt azzal indokolja meg, hogy annak a Duna jobb partján Jelačić hátában kell működnie. Október 19-én (16-i érvénnyel) őrnaggyá léptetik elő. A kinevezés voltaképpen megerősítése korábbi rangjának, amelyet a pesti vadászcsapat parancsnokaként is viselt. (Kossuth ugyanis Szegeden egyszer már kinevezte őt visszamenőleg őrnaggyá.)

Woroniecki ekkoriban még töretlenül bírta az Országos Honvédelmi Bizottmány elnökének bizalmát: az ő utasítására tesz kísérletet október középső harmadában – a temesvári erődítmény felmérésén kívül – a 2. (Schwarzenberg) ulánusezred felbomlasztására. E sikertelen, vakmerő egyéni akció során Woronieckit kis híján elfogják az ulánusezred tisztjei. Hadbírószági vallomásaiban az áll, hogy október

végén vagy november elején tért vissza Pestre, ahol Nádosy Sándor ezredes az Országos Nemzetőrségi Tanács elnöke alezredessé nevezte ki a 26. honvédszászlóaljhoz. Kérdés, miért nem a 38. honvédszászlóaljhoz, amellyé a vadászcsapatát átszervezték, fejlesztették? És milyen szinten történt meg a kinevezés? Nádosy kilátásba helyezte vagy írásban is adta előléptetését? És volt-e rá esély, hogy jóváhagyja az Országos Honvédelmi Bizottmány?

Írásban csak oly parancs született meg részére, amely Pozsonyba Görgei táborába rendelte, ahonnan a Nagyszombatban állomásozó Guyon tábornokhoz küldték. Hogy milyen feladattal, nem tudható. A rendelkezések hírnevének még meg nem szűnő hatásáról, az iránta tanúsított bizalomról tanúskodnak. A bizalom azonban november végén elenyészni látszik. Szabadcsatával kapcsolatban elszámolási hiányosságok miatt vizsgálatot indítanak ellene. Az Országos Nemzetőrségi Tanácsnak a Woroniecki ügyében hozott döntése november 28-án: *„Ezután egészében független állási működésben nem meghagyható”*. Az elmarasztalás egyben alezredesi kinevezésének folyamatát – ha ilyen egyáltalán volt – is elvágta. Ezt bizonyíthatja az is, hogy a szerveződő 14. (Lehel) huszárezredhez helyezték át őrnagynak. De a valóságban nem került át a huszárokhoz. Az bizonyítható, hogy decemberben unokabátyjával, József Woroniecki őrnaggyal Pozsonyból (ismét?) Nagyszombatba Guyon táborába utazott. A december 16-án ott vívott vesztes ütközet után visszatért Győrbe. Görgei tábornokot december 29-én arról tájékoztatja az Országos Honvédelmi Bizottmány, hogy Mieczysław Woronieckit, a 14. huszárezred őrnagyát ugyanezen rangban áttették az alezredessé előléptetett József Woroniecki által szervezendő szabadcsapathoz. A szabadcsapat szervezésének központjául Máramarosszigetet jelölik ki.

Mieczysław Woroniecki a már ott felállított lengyelekből és magyarokból álló szabadcsapattal Urban ezredes betörésének hírére 1849. február 8-án indul el Erdélybe. A csapat 25 lengyel önkéntest, 60 volt hadifogolyból lett vadászt és még 80 egyes társadalmi állású, nemzetiségű embert számlált. Csatlakozott hozzá a 22. honvédszászlóalj 6. százada is. *„Lengyel lovasaival csak átvonulni láttuk Máramarosszigeten, ahol egy víg bált adott (...) és hónapok múltán is nem egy szigeti leányka halavány arccal méltázott utána”* – emlékezett vissza évtizedek múlva Woroniecki Erdélybe vonulására Vadnai Károly, a Fővárosi Lapok társalapítója és irodalmi becsvágyú szerkesztője, aki tizenhat évesen a Máramaros megyében működő 22. honvéd zászlóaljban szolgált. Mieczysław Woroniecki a Radnai- és Borgó-szorosokat őrző honvédalakulatok visszavonulását „keresztelve” érkezik Királynémetihez, s azzal tünteti ki magát a február 18-án ott vívott ütközetben, hogy a vert honvédsereg további hátrálását eredményesen fedezve feltartóztatja Urban ezredes különítményét, amely sikere esetén Dést és Kolozsvárt is fenyegethette. *„Az ifjú Mieczysław Woroniecki energiájával képes volt a menekülő hadat megállítani, s rávenni, hogy forduljon szembe az ellenséggel”* – összegzi

megjelenésének lényegét a szemtanú küzdőtárs, Franciszek Begieński. Ezért – az erdélyi lengyel légióval szemben egyébként rendkívül kritikus – Tóth Ágoston alezredes a vesztes ütközetből kimenekült csapatok parancsnokságát is ideiglenesen rábízta. Woroniecki Besztercéről Szamosújvárra vonult. Bem március 6-án a segesvári főhadiszálláson fogalmazza meg a parancsot, amelyben Mieczysław Woronieckit a Szamosújvárt felállítandó lengyel lovasosztály parancsnokává és szervezőjévé nevezi ki. (A lengyel légióra a Galíciában kirobbantandó felkelés idején várna meghatározó szerep.)

A márciusban Szamosújvárt működő Woroniecki ezredesnek tünteti fel magát. Az érintett a hadbírósgai kihallgatáson magáról azt vallja, hogy a tavasz folyamán lett alezredes. 1849. június közepén Pesten tartózkodik, majd visszatér az erdélyi hadszíntérre. Egyes források szerint a Besztercénél vívott összecsapások valamelyikében megsebesül. Mieczysław saját vallomása szerint júliusig nem csinált semmit. (Talán sebesülése miatt.) Július 3-án Kolozsváron tartózkodott. Pestre akart utazni, ahol az 1. magyar ulánusezredet kellett volna parancsnokként szerveznie. Ennek hitelességét megkérdőjelezi, hogy erre állítólag Zarzycki alezredes utasította. Márpedig Zarzycki Woronieckit csak az erdélyi lengyel légió lovasságának szervezésére utasíthatta volna. Talán arról lehetett szó, hogy Poniński őrnagy posztját kellett volna elfoglalnia az 1. lengyel dzsídásezred élén, akit a tiszai hadsereg lovasdandára parancsnokának neveztek volna ki. Ha esetleg így is volt, Mieczysław Woroniecki ekkor már a császári csapatok térnyerése miatt sem juthat el Pestre. Más beosztás vár rá.

Cegléden a IX. hadtest parancsnokának, Dessewffy tábornoknak, aki július végén a Szeged térségében összpontosított főszereg lovassági parancsnoka is, lesz a hadsegéde. Az augusztus 3-i újszegedi összecsapásban tanúsított vitézségéért a katonai érdemjel III. osztályával tüntetik ki. Mieczysław Woroniecki az augusztus 5-i szőregi csata napján délután 4 és 5 óra között egyedül végez felderítést a szőregi sáncok előterében az ellenség jobb szárnyán túl. Későn veszi észre a tőle 300–400 lépésre feltűnő ellenséges lovasságot. Az esetről jelen lévő báró Julius Simbschen őrnagy szerint Woronieckit, akinek makacskodó lova nehezen fordul meg, Kallert őrnagy és Majer kapitány fogták el.

A császári hadbírósg Mieczysław Woronieckit mint ezredes és önálló csapatparancsnokot október 18-án kötél általi halálra ítélte. Önálló csapatparancsnok a valóságban csak 1848 augusztusában és szeptemberében volt, vagyis abban az időben, amely amnesztia alá esett. Ráadásul ezredesi kinevezésére sem találtak semmilyen hiteles dokumentumot. Ilyen azóta se került elő. D'Abancourt kapitánnyal (őrnaggyal?) és Peter Giron alezredessel együtt október 20-án felakasztották. Kivégzése előtt az Újépületben Karger börtönőr összeeskette Schweighoffer Anna Amália leMBERGI színésznővel, aki a lengyel mártírt eltemette és sírját, emlékét ápolta. A házasságkötés ürügyével Schweighoffer Amália 1867

júniusában kérvényt nyújtott be a Honvédségélyező alaphoz, de elutasításban részesült. Az 1890-es években Szent Erzsébet szegényházban élt. Édesanyja 1888-ban halt meg a Bochniai ker.-ben fekvő Więkowicében.

Woroniecki kivégzése új tartalommal gazdagította a személye által támadt legendát. Megalapozásában Degré Alajos is részt vett, aki visszaemlékezéseinek néhány bekezdésén kívül az aradi vértanúk emlékművének leleplezése alkalmából 1892-ben kiadott *Albumban* közzétett *Fátyolos idők* című írásában is költői tömörséggel írt róla: „*A tündérmesék hőse, igéző jelenség. Soha költői képzelet eszményibb ifjút nem alkotott: üde, mint a harmatos virág, bátor, mint az oroszán. A csatákban mindig a legelső volt... A halálos ítéletet mosolyogva fogadta, s (...) mosolyogva lépett a bitófa alá, s úgy ment át a másvilágra, mintha egyik szalonból a másikba lépne.*” A kortárs magyar írók közül Vathy Zsuzsa állított neki emléket *A túlélés románca* című, 1991-ben megjelent regényében.

1867. október végén a jogászokat segélyező egyesület elnökválasztása idején Hory Béla és Friedrich József joghallgatók gyűjtést rendeztek „*az ifjú lengyel szabadsághős emlékének emelendő sírkőre*”. Egy évre rá bizottmányt választottak, amelynek törekvéseként 1877. november 2-án, halottak napján leplezték le a Kerepesi temetőben felállított síremléket. A ma is álló, bár többször áthelyezett obeliszk tervét Lucks Rezső készítette, s Jablonszky Vilmos kőfaragó véste márványba. Az obeliszk másolatát 2014-ben felállították a Skurowa közelében fekvő kisvárosban, Brzostek központjában. Az Eötvös Kollégium diáksága az 1970-es évek közepén feltámasztotta 1945 után elhalt emlékének ápolását.

Részletesebben: *Mieczysław Woroniecki*. In: *Kovács István: „Egy a lengyel a magyarral”. A szabadságharc ismeretlen lengyel hősei*. (Harmadik, javított kiadás).